

Äldrenämnden

Språksatsning för personal inom äldreomsorg

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar att språksatsningen 2021 för personal inom äldreomsorg ska fokusera på språkkombud och särskild utbildning i svenska för vissa medarbetare under förutsättning att medel för detta beviljas.

Sammanfattning av ärendet

För att kunder inom äldreomsorgen ska få hjälp och stöd av god kvalitet krävs att all personal har tillräckliga kunskaper i svenska språket. Äldreenheten bedömer att det finns bristande språkkunskaper hos personal både inom särskilda boenden och hemtjänst. I mål och budget 2021 beslutades att äldrenämnden ska ”ta initiativ för att förbättra språkkunskaperna i svenska hos personal i äldreomsorgen”.

Äldreenheten föreslår att den kommunala språksatsningen ska fokusera på att införa språkkombud i verksamheterna samt att ordna en språkkurs för vissa medarbetare. De statliga stimulansmedlen inom satsningen Äldreomsorgslyftet ska i första hand användas för medarbetare som behöver utbildning i svenska språket. I vissa fall är det inte möjligt för medarbetare att gå en utbildning via Äldreomsorgslyftet och då kan kommunens språkkurs vara ett alternativ.

Språksatsningen ska inkludera både lönekomensation för tiden medarbetare är på utbildning samt kostnaden för utbildningen. Satsningen beräknas kosta cirka 1,1 miljoner kronor.

Ärendet

I kommunens mål och budget 2021–2023 ger kommunfullmäktige i särskilt uppdrag till äldrenämnden att ”Ta initiativ för att förbättra språkkunskaperna i svenska hos personal i äldreomsorgen”. I utredningen Hemtjänst 2.0 och äldrenämndens kvalitetsberättelse för 2020 konstateras att kunskaper i svenska språket är en viktig faktor för att kunderna ska få hjälp och stöd av god kvalitet. En analys av kommunens äldreomsorg visar att det finns brister inom området både inom särskilda boenden och hemtjänst. Brister i svenska språket bland personal är en generell brist i hela landet och har särskilt uppmärksammats i och med coronapandemin. Språkbrister försvårar det sociala samspelet med kunderna och orsakar missförstånd. Tillräckliga kunskaper i svenska språket är en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig annan kompetensutveckling. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har även pekat ut att brister i svenska språket har varit en bidragande orsak till smittspridningen inom äldreomsorgen under pandemin.

Äldreomsorgslyftet 2021

Den statliga satsningen Äldreomsorgslyftet omfattar under 2021 inte bara yrkespaketet till vårdbiträde och undersköterska utan även annan kommunal vuxenutbildning. Detta medför att medarbetare i Nacka kommun som har bristande kunskaper i svenska språket kan läsa svenska för invandrare (SFI) på betald arbetstid inom ramen för äldreomsorgslyftet. Detta ger en bra möjlighet för medarbetarna att förbättra sina kunskaper samtidigt som det möjliggör för fortsatta studier till undersköterska. Medarbetare som har betyg från SFI kan läsa yrkespaketet till undersköterska och samtidigt förbättra sina kunskaper i svenska språket. Yrkespaketet innefattar svenska 1 eller svenska som andraspråk 1, men även övriga kurser ger ökade kunskaper i svenska språket. Skolorna är skyldiga att hjälpa elever som behöver extra stöd. Studier via äldreomsorgslyftet ska vara huvudspåret för medarbetare som behöver stärka sina kunskaper i svenska språket. Genom studier i SFI och vård- och omsorgsprogrammet får medarbetarna betyg vilket är en förutsättning för ytterligare studier.

Samverkan med anordnarna

I januari 2021 svarade anordnarna från hemtjänst och särskilt boende på en enkät från äldreheten gällande språk. En stor del av anordnarna uppgav att ökade kunskaper i svenska språket hos medarbetarna leder till bättre kommunikation med färre missförstånd. Även kvaliteten på dokumentationen förbättras. Anordnarnas förslag på vad som skulle öka medarbetarnas kunskaper i svenska språket var:

- Kurs i svenska för medarbetare som behöver extra träning, både vardagssvenska och yrkessvenska
- Mentorskap i språket
- Digitala språkkurser som ett komplement

Vad vill äldreheten uppnå med en språksatsning?

- Att kunderna ska få hjälp och stöd av god kvalitet.
- Att kunderna ska få social stimulans genom samtal med personalen.
- Att all personal ska förstå och kunna dela information med kollegor, samarbetspartners, kunder och närstående.
- Att all personal har tillräckliga kunskaper i svenska språket för att kunna tillgodogöra sig övrig kompetensutveckling.

Vilka ska omfattas av språksatsningen?

De största bristerna i svenska har uppmärksamrats inom hemtjänst och särskilda boenden och denna språksatsning fokuserar därmed på dessa två kundval.

Hur kan vi uppnå målen?

Inom språkforskning anses det som optimalt med en kombination av individanpassad undervisning och social interaktion där individernas alla språkliga resurser tas tillvara.

Andraspråksinläring ses som ett livslångt projekt. I en rapport¹ har framgångsrika språkprojekt analyserats. Gemensamma nämnare för framgångsrika projekt är en blandning av språkkurser och generella språkutvecklande insatser på arbetsplatsen. Lyckade språkkurser involverade lärare i svenska som andraspråk och vårdlärare som arbetar i mindre grupper på arbetsplatserna utifrån individuellt utformade kursplaner. Arbetsplatslärandet innefattade att ge stöd till chefer, utbilda reflektionsledare samt språkombud.

Äldreheten har gjort en mindre omvärldsbevakning, främst av språkprojekt genomförda av Stockholm Stad. Vi har även tittat på europeiska rådets modell för att definiera kunskapsnivåer inom olika områden av svenska språket, se bilaga 1. Det pågår en nationell diskussion kring språktester vid rekrytering inom bland annat äldreomsorg. Det saknas forskning och erfarenheter kring hur språktester vid rekrytering påverkar kvaliteten inom äldreomsorgen. Med anledning av detta föreslår äldreheten att språksatsningen ska innefatta åtgärder som skapar incitament till lärande och utveckling.

Äldreheten föreslår att språksatsningen ska fokusera på att införa språkombud både inom särskilda boenden och hemtjänst samt ordna en språkkurs för vissa medarbetare. För att få en långsiktighet i språksatsningen behöver även kundvalsvillkoren ses över.

Språkombud

Språkombud är ett koncept för språkutveckling på arbetsplatser inom vård och omsorg. Konceptet utformades ursprungligen av språkforskare vid Stockholms universitet och Södertörns högskola under 2008. Föreningen Vård- och omsorgscollege är nu ansvariga för konceptet och ordnar utbildningar. 2018 gjordes en utvärdering² av språkombud som visade att satsningen är ekonomisk försvarbar, både ur ett organisationsperspektiv och ett samhällsperspektiv. Vinsten är dock svår att beräkna i pengar. Språkutveckling genom språkombud leder bland annat till insparad tid i form av färre missförstånd och mindre dubbelarbete. Rekryteringssituationen underlättas då arbetsmiljön förbättras och färre slutar. I ett samhällsperspektiv bidrar språksatsningen till att det finns ett större utbud av kompetent personal inom vård och omsorg.

Vad innebär språkombud?

- Språkombuden ger stöd till alla anställda på arbetsplatsen – både till de som har svenska som modersmål och till de som har ett annat modersmål.
- Varje arbetsplats utser ett antal språkombud som går en utbildning för att kunna arbeta med språkutveckling. Cheferna får en kortare genomgång och är viktiga för att arbetsplatsen ska arbeta språkutvecklande.
- Språkombudsutbildningen tar ungefär ett halvår att genomföra och tar ungefär 80 timmar för varje språkombud.

¹ Språk- och kommunikationskompetensen behöver utvecklas. Kerstin Sjösvärd. Vård- och omsorgscollege 2018

² Är det ekonomiskt försvarbart att satsa på språkombud? Anders Johrén, Nyckeltalsinstitutet AB på uppdrag av Vård och Omsorgscolleage 2018

- Varje verksamhet rekommenderas ha minst två språkombud för att kunna stötta varandra och minska sårbarheten vid frånvaro.

Språkombudsutbildningen sker digitalt under 2021 och i varje kurs kan 12 språkombud utbildas. Äldreheten har som förslag att anordna två kurser under hösten 2021 vilket skulle möjliggöra för 12 anordnare att börja arbeta med språkutveckling genom språkombud. Erfarenheterna kan sedan ligga till grund för beslut om fortsatt satsning.

Utbildning i svenska språket för vissa medarbetare

För en del medarbetare är det inte möjligt att stärka sina kunskaper i svenska språket via äldreomsorgslyftet. Det kan till exempel handla om medarbetare som trots betyg från SFI och vård- och omsorgsprogrammet inte har tillräckliga kunskaper i svenska språket. Det kan även handla om medarbetare som har betyg från SFI men som av någon anledning inte har kapacitet att läsa yrkespaketet till undersköterska. För dessa medarbetare behöver Nacka kommun ordna med en egen språkutbildning. Utbildningen ska syfta till att stärka medarbetarnas kunskaper i svenska språket i både vardagssvenska och yrkessvenska för vård och omsorg.

Äldrenämndens språksatsning ska inkludera både lönekompensation för tiden medarbetarna går på språkkurs samt kostnaden för språkkursen.

Ekonomiska konsekvenser

Att utbilda språkombud hos 12 anordnare inom hemtjänst och särskilt boende beräknas kosta cirka 620 000 kronor. I denna summa ingår kostnad för utbildning samt lönekompensation för två språkombud per anordnare. En språkombudsutbildning tar ungefär 80 timmar per språkombud under ett halvårs tid vilket ger en kostnad på cirka 500 000 kr för lönekompensation som utgår från de aktuella medarbetarnas faktiska lön. Själva utbildningen kostar knappt 5000 kr per person vilket ger en kostnad på 120 000 kr.

Den särskilda språkutbildningen för medarbetare beräknas kosta 500 000 kronor. I denna summa ingår kostnad för utbildning samt lönekompensation för cirka 10-15 medarbetare som går utbildningen på en liten del av sin arbetstid under en termin. Lönekompensationen utgår från de aktuella medarbetarnas faktiska lön. Kostnaden för själva utbildningen beräknas vara högre än kostnaden för språkombudsutbildningen då det kommer att vara en uppdragsutbildning.

Medel för detta kommer sökas via kommunens framtidsfonder. Satsningen förutsätter att ansökan beviljas

Konsekvenser för barn

Många av medarbetarna inom äldreomsorgen i Nacka är kommuninvånare och föräldrar. Att som förälder stärka sina kunskaper i svenska språket är till stor hjälp för att kunna hjälpa och stötta sina barn. Denna satsning antas därför ha en positiv inverkan för barnen i kommunen.

Handlingar i ärendet

Bilaga 1 Gemensamma europeiska referensramar för språk

Ellinor Egefors
Enhetschef
Äldreheten

Sofia Rooth Andersson
Kvalitetsutvecklare
Äldreheten